

NATO în contextul războiului împotriva terorismului la care România a participat și înainte de a fi membru al Alianței. În plus, pentru România, intrarea în NATO n-a fost niciodată o măsură de siguranță. Astfel, fostul președinte Emil Constantinescu afirma: „Societatea românească nu vede accesul la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord ca o formă de protecție împotriva unei amenințări, ci ca pe o modalitate de a-și recâștiga identitatea care i-a fost, în mod nedrept, negată timp de cinci decenii. Pentru noi, NATO nu e un adăpost, ci o comunitate bazată pe valori comune, acum recuperate”².

„Duty: Memoirs of a secretary at war” este o lectură savuroasă care ne introduce în intimitatea unui decident sincer, direct, care nu e dispus să ascundă nimic din cei patru ani și jumătate de mandat.

Charles Emmerson, 1913: *In Search of the World Before the Great War*, New York, PublicAffairs, 2013

Mihaela Diana Ciocan

Astăzi, anul 1913 este văzut prin prisma anului 1914: drept ultimul an înaintea războiului care a zguduit Europa din toate încheieturile, a distrus ordinea economică, micșorându-i drastic influența la nivel global. Privind retrospectiv, lumea aceluia an se reduce la: teama de revoluții, rivalitățile nerezolvate dintre marile puteri, violența în Balcani. Odată cu împlinirea a 100 de ani de la începutul Primului Război Mondial, Charles Emmerson se întoarce în trecut și încearcă să descrie lumea, așa cum apărea ea contemporanilor în 1913.

Istoric și specialist în geopolitică, Charles Emmerson desenează tabloul anului 1913 așa cum a fost el, mai degrabă decât ca un preludiv al declanșării Primului Război Mondial. Autorul încearcă să arate că Primul Război a fost departe de a fi inevitabil. Cetățenii din majoritatea țărilor aveau motive să fie optimiști în 1913. Europa, continentul care se va dezbină în anul următor, era unit dincolo de granițele naționale. Clasele superioare împărtășeau gusturi comune în artă, cultură și muzică, în timp ce muncitorii împărtășeau aceleași principii, socialiste, iar femeile aveau în comun dorința de a primi drept de vot. Orașele din afara continentului european înregistrau mari progrese de asemenea: Tokio era centrul unei țări în curs de modernizare și industrializare accelerată, fiind considerată de unii Anglia de Est; Buenos Aires, unde se practica agricultura

² Fostul președinte Emil Constantinescu într-un discurs susținut la Praga, iunie 1997.

industrializată, devenea un oraș mare care atrăgea evenimente culturale precum Ballets Russes.

E dificil de înțeles însă unele din punctele de vedere ale lui Emerson prin lentilele prezentului. În 1913, reformele vizând modernizarea Imperiului Otoman i-au făcut pe unii să se întrebe dacă acesta își va putea reveni, dar la sfârșitul Primului Război Mondial imperiul își încetase existența. În 1913, kaiserul Wilhelm i-a oprit pe habsburgi în încercarea de a implica Austro-Ungaria în războiul balcanic, publicând în ziarele din întreaga lume imaginea sa de înfăptuitor al păcii și totuși, cinci ani mai târziu, a invadat Țările de Jos întrucât acestea recurseseră la revoluție. La sfârșitul lui 2013, *The Economist* prezicea că există numeroase semne care indicau pace în viitorul apropiat - previziune evident dovedită falsă. Prin urmare, cauzele care au condus la declanșarea războiului sunt multiple.

Emerson avertizează cititorul că, pe lângă optimismul caracteristic lui 1913, forțe întunecate precum tulburări politice, violență și rasism existau de asemenea. În China, incertitudinile care au urmat încheierii unei perioade dinastice lungi de 2000 de ani, au condus la asasinarea unor figuri politice. În Londra, sufragetele au protestat retragerea dreptului de vot al femeilor prin plantarea de bombe și aruncatul în fața cailor. Imperiul Britanic se lupta pentru a-și defini relațiile cu coloniile, în timp ce otomanii și japonezii se întrebau dacă ar trebui să recurgă la compromisuri în adoptarea normelor culturale occidentale în vederea obținerii aprecierii din partea Europei.

Inegalitățile de venituri existau în societate, desigur, iar în capitolul despre New York, Emerson descrie cum orașul era numit „Noul Babilon”, unde creșterea economică și demografică a dat naștere guvernării clasei superioare și unei vaste clase de muncitori săraci. Sistemele de canalizare din mediul urban se îmbunătățiseră în jurul lumii, dar focarele de holeră nu au fost mai puțin frecvente în orașe precum Sankt Petersburg, unde, conform autorului, rata mortalității era mai ridicată decât în Constantinopol și unde, în 1913, chiar fiica țarului contractase boala.

Emerson aduce în discuție un element important, și anume problema tensiunilor rasiale, nu numai în cadrul colonialismului european. Gandhi, care se afla încă în Africa de Sud, a dus prima campanie de succes în numele indienilor din țară, dar nu era preocupat de situația populației de culoare neagră, ale căror drepturi fuseseră limitate în anul 1913.

Autorul începe prin a face un tur al marilor orașe europene, acest lucru fiind un prilej pentru a sintetiza istoria fiecărei țări, începând cu 50 de ani sau mai mult în urmă – Germania sau Italia de la momentul unificării (anii 1870), Imperiul Habsburg din momentul în care Austria și Ungaria au format monarhia dualistă

etc. Progresele, dar și punctele slabe ale acestora sunt atent analizate. Marea Britanie, deși aflată încă în top (este numită de către autor „top dog”), își pierde puterea treptat, simțind pe deplin amenințările venite din partea sufragetelor, care recurgeau la violență; aceasta aduceau consecințe negative asupra turismului din capitală. Franța, între timp, era preocupată de populația sa în declin și de concurența reprezentată de Berlin, care se moderniza constant. Emmerson subliniază de asemenea că regimurile reacționare, Rusia și Imperiul Otoman, se bucurau de boom economic.

În ceea ce privește Londra, aceasta este descrisă drept orașul cel mai populat din lume la acel moment, metropolă a celui mai mare imperiu colonial care existase vreodată, centrul comerțului global (the fulcrum of global order); Lord Curzon îi atribuia Londrei rolul pe care îl avusese Roma în primele trei secole după venirea lui Hristos. Și întrucât Europa era la acel moment centrul lumii, și Londra putea fi considerată centrul lumii.

Sunt descrise și alte părți ale lumii: Buenos Aires, de pildă, un oraș adorat de investitorii londonezi și plin de viață artistică. Winnipeg, cel mai mare centru de cereale din America, se transformase într-un centru cosmopolit. În contrast, Teheran este descris drept un infern, într-o stare mult mai rea decât Bombay, Alger sau chiar Mexico, prins în strânsoarea unui război civil.

Există și o parte rezervată discuției despre pictură, literatură, arhitectură, deși nu foarte detaliată: anul 1913 este anul în care Proust a publicat primul volum din „În căutarea timpului pierdut”, iar „Interpretarea viselor” a lui Freud a fost tradusă în engleză.

La sfârșitul lui 1913, am asistat la o tristă paradă de imperii și țări care au ales un traseu sinuos către un război pe care unii l-au vrut, de care alții se temeau, iar alții nu erau pregătiți să îl înfrunte. Dorința popoarelor de a avea un viitor mai bun nu includea numeroși morți pe câmpul de luptă, pe mare sau în aer, și totuși numărul victimelor sare de 20 de milioane, atât soldați cât și civili. Este posibil să nu cunoaștem niciodată adevăratele motivații și raționamentele din spatele nevoii de război, de altfel autorul nu le aduce în discuție pe toate, dar sinteza pe care a făcut-o anulului 1913 își propune să explice, măcar parțial, revoltele care au condus la Primul Război Mondial.